

Oponentský posudok na habilitačnú prácu, ktorú spracovala mjr. Ing. Mária Sabayová, PhD. na tému:
„Daň z pridanej hodnoty ekonomické a bezpečnostné aspekty“.

Na základe požiadania Akadémie policajného zboru v Bratislave som spracovala posudok na habilitačnú prácu „Daň z pridanej hodnoty ekonomické a bezpečnostné aspekty“. Tuto prácu spracovala mjr. Ing. Mária Sabayová, PhD. v študijnom programe: Bezpečnostnoprávna ochrana osôb a majetku v študijnom odbore: Bezpečnostné vedy

Problematika daní a daňového práva je považovaná za oblasť, ktorá má prieniky nielen s právom ale aj s ekonomikou a inými právnymi odvetviami. Zvlášť daňový systém je skúmaný nielen z pohľadu práva ale zohľadňuje pri jeho skúmaní ekonomické súvislosti a otázky zdanenia tak majú nielen právnu podstatu, ale aj ekonomickú podstatu. Daňová sústava a jej členenie na priame a nepriame dane odrážajú ekonomický vývoj ale aj spoločenský vývoj. Obdobie po roku 1989 je poznamenané zmenou daňového systému a vplyvom nových ekonomických podmienok aj zmenou legislatívy v oblasti daní a daňového práva. Jednou z podstatných zmien, ktorými prešiel právny poriadok Slovenskej republiky bola zmena daňového zaťaženia a zavedenie nového systému daní u nás. Je pravdou, že nový daňový systém bol zavedený ešte za fungovania spoločného štátu, ale aj po vzniku samostatnej Slovenskej republiky princípy a základné postuláty daňového systému sú určujúcim prostriedkom pre existenciu jednotlivých daní ich ukladanie a vyberanie.

Predložená habilitačná práca je venovaná problematike dani z pridanej hodnoty ako jedného zo zdrojov štátneho rozpočtu. Všeobecne možno konštatovať, že práve daň z pridanej hodnoty je aj tou daňou, ktorá vo všeobecnosti nielen svojím podielom na rozpočtových príjmoch, ale aj samotnou právnou úpravou si vyžaduje osobitnú pozornosť. Autorka tejto habilitačnej práce urobila teoretický exkurz s poukazom na aplikačnú prax pri dani z pridanej hodnoty so zameraním na niektoré ekonomické a bezpečnostné aspekty. Čo ale možno považovať aj za určitú absenciu riešenia problematiky intenzívnejšie skúmanie právnych aspektov, ktoré jednoznačne ovplyvňujú ekonomickú podstatu dane z pridanej hodnoty.

Posudzovaná práca pozostáva z 8 samostatných častí, ktoré podrobnejšie analyzujú problematiku zdaňovania daňou z pridanej hodnoty. Pri spracovaní práce boli použité dostupné metódy skúmania. Habilitantka si stanovila cieľ skúmania predmetnej problematiky a síce poskytnúť komplexný obraz o povahe a rozsahu daňových únikov a podvodov na dani z pridanej hodnoty, vyhodnotiť uplatňovaný regulačný rámec na národnej a Únijnej úrovni a naznačiť a predstaviť nové výzvy pre jednotlivé členské štáty.

Pri spracovaní práce habilitantka vychádzala od všeobecného k osobitnému, čo sa prejavuje v úvodnej prvej kapitole práce, kde osobitne zdôrazňuje historický kontext nepriameho zdaňovania. Tento historický exkurz je doplnený o štatistické výstupy z uplatňovania tejto dane. V tejto súvislosti by bolo vhodné aby habilitantka bližšie ozrejmila výhody dane z pridanej hodnoty a to najmä neutralitu tejto dane, zároveň by bolo žiadúce doplniť tieto úvahy aj o akceptovateľné právne úpravy. Treba zdôrazniť skutočnosť že EÚ mala snahu harmonizovať najmä daň z pridanej hodnoty z dôvodu

jednotnosti na medzinárodnej úrovni. Práve harmonizácia dane z pridanej hodnoty mala za cieľ zosúladiť právnu úpravu v jednotlivých štátoch EÚ. Tu vyvstáva jedná otázka či súčasný systém harmonizácie je dostačujúci a či je možné tento systém viacej unifikovať a možnože aj viacej precizovať prijatím takej právnej úpravy, ktorá by bola jednoznačnejšie a zároveň zohľadňovala možnosti a potreby jednotlivých štátov EÚ. V habilitačnej práci je venovaná pozornosť práve právnej úprave DPH na Slovensku. Autorka podrobnejšie analyzuje jednotlivé ustanovenia zákona a ich časté zmeny, poukazuje na niektoré nejasnosti a zložitosti právnej úpravy, ale chýba tam návrh aspoň čiastočnej zmeny de lege ferenda, ktorý by odstránil nejednotnosť, roztrieštenosť a zložitosť právnej úpravy DPH na Slovensku.

Druhá kapitola práce je venovaná efektívnosti výberu DPH čo je možné považovať za prínos práce, pri rešpektovaní určitých štatistických východísk a porovnávaní jednotlivých krajín, ktoré túto daň uplatňujú. Pozoruhodný je fakt, že pokiaľ ide o DPH tak bolo zistená pomerne veľká daňová medzera, ktorá v období súčasnej pandemickej situácie sa zvyšuje a bude veľmi zložitá a náročná tieto medzery v daniach všeobecne znížiť, resp. zastaviť tak, aby dane plnili tie funkcie ktoré majú. Tu by ma zaujímal názor habilitantky, aké by boli jej návrhy na úpravu DPH aj keď len pre niektoré segmenty hospodárstva v čase pandemickej krízy a to možno aj v kontexte úprav v iných štátoch EÚ. Táto časť práce je spracovaná štatistikou poukazujúc na jednotlivé sektory slovenskej ekonomiky.

Veľmi zaujímavým spôsobom je spracovaná typológia podvodov s DPH, keďže ide o problematiku, ktorej sa venuje mimoriadna pozornosť a je v centre záujmu aj širokej verejnosti. Diskusie k problematike daňových podvodov sú na dennom poriadku, ale odhaľovať zložitú vlastnicke štruktúry a inovatívne metódy tých, ktorí tieto podvody páchajú je pomerne náročné a často z dôvodu právnej úpravy aj nemožné. Práve aj právna úprava je jednou z tých skutočností, ktoré vedú k páchaniu podvodného konania pri DPH. Často sa tieto podvody realizujú práve tam, kde je vysoká sadzba DPH na konkrétny tovar alebo služby. Možnosti ako sú manipulované podvody s DPH je niekoľko. Niekedy sú to iba jednoduché podhodnotenia, inokedy je to celá jedná štruktúra subjektov, ktorí sa na týchto podvodoch podieľajú. A tu znovu treba pripomenúť legislatívu, ktorá by mala byť jednoduchá, prehľadná, stabilná, predvídajúca a zohľadňujúca aj okolnosti podnikania a pôsobenia podnikateľských subjektov na trhu. Veľmi dôležitou skutočnosťou v tomto prostredí je stabilita právnej úpravy. Naše daňové predpisy sú známe tým, že sú novelizované na dennom poriadku. Nehovoriac o podzákonnej právnej úprave a prílepky k iným zákonom, ktoré daňový systém často znefunkčnia a cieľ stanovený právnou normou je nerealizovateľný. Bezprostredne s podvodným konaním pri DPH, ale treba skonštatovať, že aj pri iných daniach je pranie špinavých peňazí, ktoré je už len dôsledkom samotných podvodov. Tu treba poukázať na snahu EÚ v boji proti praniu špinavých peňazí, prijímaniu rôznych opatrení, ale na druhej strane ponechanie daňových rajov kde tieto štruktúry majú svoje osobitné postavenie.

Štvrtá časť habilitačnej práce je venovaná mechanizmom boja proti podvodom na DPH. Habilitantka v tejto časti práce podrobnejšie sa venuje možnostiam, ktoré môžu zabrániť podvodom na DPH, ale na druhej strane tak ako poukazuje na prijímanie niektorých dokumentov, ktoré mali zabrániť podvodom na DPH /str.89/ tak by bolo potrebné predvídať a prijímať také opatrenia, ktoré by aspoň čiastočne znížili možnosti podvodného konania pri DPH. Značná roztrieštenosť právnej úpravy, časté výnimky, zvýhodnenia, prenesenie daňovej povinnosti sú často zdrojom pre podvodné konanie daňových subjektov.

Habilitantka vo svojej práci venuje pozornosť aj inštitucionálnej spolupráci na nadnárodnej úrovni. Tak ako sa „vyvíja“ podvodná činnosť pri daniach, bolo by vhodné, aby práve spolupráca jednotlivých zložiek odhaľovania podvodnej činnosti bola koordinovaná a predvídala takéto neoprávnené konanie. Začlenenie Slovenska do EÚ prinieslo veľa pozitívneho pre hospodárstvo štátu, možnosti podnikania,

ale na druhej strane treba povedať, že aj množstvo špekulantov a tých, ktorí zneužívajú tento systém, či už s úmyslom získať určité výhody, ale niekedy aj z neznalosti zákona, čo ale nie je ospravedlnením. Dôležitou súčasťou boja proti daňovým podvodom by mala byť predovšetkým prehľadná legislatíva, ale správne na to poukazuje aj habilitantka a to je intenzívna výmena informácií a spoločný jednotný postup členských štátov. Jednotlivé inštitúcie, ktoré majú byť nápomocné pri ochrane záujmov EÚ by v dostatočnej miere mali preukazovať spoluprácu a snahu chrániť záujmy všetkých členských štátov. V kontexte spracovania tejto časti práce by ma zaujímal názor habilitantky, či inštitúty, ktoré sú zriadené na nadnárodnej úrovni plnia tú funkciu, ktorá sa od nich očakáva. Prípadne čo by bolo vhodné upraviť tak, aby spolupráca na nadnárodnej úrovni bola efektívna a dosiahli sa ňou tie výsledky, ktoré sa očakávajú od takýchto inštitúcií.

V ďalšej časti habilitačnej práce venuje autorka pozornosť analytickým nástrojom a informačným systémom v súvislosti s DPH. Globalizácia a informatizácia sú sprievodcom dnešnej doby a pokiaľ nebudú vytvorené optimálne podmienky na realizáciu nebude možné ani odhaľovanie daňovej podvodnej činnosti jednotlivými daňovými subjektami. Nové technológie musia ísť ruka v ruku s právnou úpravou. Svoje miesto v tomto segmente bude určite plniť aj umelá inteligencia a strojové učenie, kde vidíme budúcnosť pri odhaľovaní podvodnej činnosti najmä v DPH ale aj pri iných daniach ako aj pri praní špinavých peňazí. Jednotlivé inštitúty, ktoré sú prijímané na národnej úrovni sú len čiastkovým riešením a neumožňujú komplexne riešiť problematiku podvodného konania pri DPH, na druhej strane aspoň v obmedzenej miere postihujú daňové subjekty, ktoré takéhoto konania sa dopúšťajú.

Siedma časť práce je venovaná trestným činom v daňovej oblasti. Ide o problematiku, ktorá sa postupne vyvíjala a tak ako sa postupne etablovalo daňové právo a jeho význam v právnom poriadku, bolo nevyhnutné prijímať také novelizácie trestného zákonodarstva, ktoré reflektovali na trestné činy daňové. Samozrejme bolo nutné prijať aj právnú úpravu ochrany finančných záujmov EÚ, kde práve finančné prostriedky, ktoré poskytla EÚ sú často zneužívané. Trestné činy daňové sú vnímané nielen ako represia, ale mali by pôsobiť aj preventívne len vtedy budú plniť funkciu, ktorá pomôže zastabilizovať hospodárstvo štátu. Tu je ale nevyhnutné skonštatovať, že musia byť vytvorené vhodné podmienky aj na správu daní a spoluprácu všetkých subjektov štátu pri správe daní. Dokazovanie v oblasti ekonomickej trestnej činnosti je veľmi zložité a vyžaduje si dôkladnú znalosť všetkých oblastí a to nielen práva ale aj ekonomiky.

Za prínos práce považujem Swot analýzu, čo len dotvára komplexný pohľad na problematiku DPH. Habilitantka sa vysporiadala so zásadnými otázkami, ktoré ovplyvňujú DPH a jej dôležitosť a význam pre hospodárstvo štátu. Poukázala na určité nedostatky právnej úpravy, vyhodnotila jednotlivé prijímané opatrenia, na druhej strane treba skonštatovať, že legislatívu prijíma parlament a bude to vždy či si to pripustíme alebo nie ale len politické rozhodnutie, ktoré je často podporované skupinami, majúcimi eminentný záujem na prijatí konkrétneho zákona. Netreba sa ale spoliehať aj na to, že EÚ bude tou inštitúciou, ktorá bude zohľadňovať všetky potreby členských štátov a pri prijímaní opatrení aj na nadnárodnej úrovni vždy do toho vstupuje politika. Aj keď to možno vyznie ako fráza dôležitým nástrojom pri odhaľovaní akejkoľvek nekalej činnosti a pri prijímaní nových opatrení by mala byť morálka. Často hovoríme, že postihla nás ekonomická alebo iná kríza ale čo je oveľa horšie postihla nás kríza morálky.

Záverom konštatujem, že predmetná habilitačná práca spĺňa všetky kritéria, ktoré sa na uvedené práce vzťahujú. Habilitantka preukázala schopnosť vedeckej argumentácie podloženej vlastnými názormi a po úspešnej obhajobe navrhujem udeliť vedecko- pedagogický titul „docent“ v študijnom odbore: Bezpečnostné vedy

